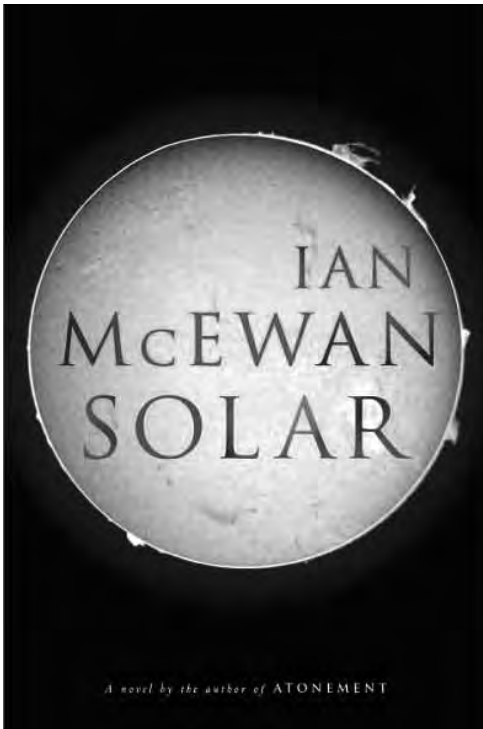

■ Qui plorarà per Michael Beard?

per Xènia Dyakonova i José Mateo

Lan McEwan (Aldershot, Hampshire, 1948) és en l'actualitat un dels narradors més reputats internacionalment. «El meu telèfon sona tan bon punt al món hi passa alguna cosa. Però jo em resisteixo a convertir-me en un intel·lectual públic, sobretot quan els intel·lectuals s'han equivocat en tants capítols de la història del segle xx.»¹ Tot i aquesta declaració, sovint, en articles i entrevistes, McEwan ha denunciat diverses formes de dogmatisme religiós (sempre disposades a fer sonar les trompetes de l'apocalipsi), que contraposa a la racionalitat científica, i ha expressat el seu menyspreu per les manifestacions de la postmodernitat.

L'any 2005, l'autor britànic va participar en el projecte Cape Farewell, en el qual un grup d'artistes van fer una estada a l'Àrtic per buscar maneres de lluitar contra el canvi climàtic en l'exercici de les seves disciplines. «Me'n vaig emportar una cosa important», diu McEwan, «una qüestió humana, petita, menor i commovedora. Érem 25 artistes que vivíem plegats en un vaixell i mentre intentàvem arreglar el món la convivència s'anava fent cada vegada més caòtica. Vaig adonar-me que hi havia una escletxa cada cop més gran entre les nostres aspiracions ecològiques i la nostra realitat diària.»² Aquest va ser un fet decisiu en la gènesi del darrer llibre de l'autor, *Solar*, publicat arreu del món com l'aportació personal i satírica de McEwan al tema de l'escalfament global. Però encara hi va haver un altre moment determinant: «Em va ajudar molt assistir a una conferència a Alemanya sobre el canvi climàtic. Tots els ponents eren premis Nobel. Tots eren homes i a tots els havia pas-

IAN McEWAN

Solar

Empúries-Anagrama 2011

Traductor: Emili Olcina

sat el moment del triomf. Em va sorprendre la grandiositat del seu ego científic i em va venir el personatge de Beard... entre la boira, directe cap a mi.»³

La primera experiència, la de l'estada àrtica, queda plasmada cap al final de la primera part de la novel·la; i l'observació de la qüestió humana està il·lustrada, amb bones dosis d'humor, pel desgavell creixent de la sala d'entrada al vaixell –on els residents han de deixar abrics, guants i botes cada vegada que hi tornen– i pel joc d'estratègies a què dóna lloc. Un excés de capacitat il·lustrativa és, potser, el defecte principal de *Solar*. En moltes de les seves novel·les, l'autor posa en paral·lel la trajectòria dels seus personatges amb els moments històrics que viuen, perfi-

lats amb molta concreció; a *Solar* el correlat del protagonista és el nostre món globalitzat; resulta molt difícil sostreure's a la impressió que tots els detalls de la narració assenyalen els símptomes d'aquest món de l'escalfament global, que potser pateix una malaltia mortal imminent però no gosa sotmetre's a la teràpia pertinent.

En el vaixell àrtic de la ficció, qui pren el lloc de McEwan és Michael Beard, aquella aparició boirosa de la conferència alemanya. Beard, que protagonitza les tres parts de la novel·la, situades cronològicament en els anys 2000, 2005 i 2009, i que, tot i no ser explícitament el narrador, pren insistentment el seu punt de vista, va guanyar (fa temps) el premi Nobel per una aportació fonamental a la ciència, coneguda amb el nom de Combinació Beard-Einstein. Però de la mateixa manera que el teorema de Pitàgores se sustenta amb independència de la persona de Pitàgores, i que les Lleis de la dinàmica no saben res de la personalitat complexa de Newton, la Combinació Beard-Einstein no necessita Beard per a res: ell podria ben bé ser mort; sobretot si considerem que en el terreny de la física teòrica la seva creativitat s'ha esgotat i que, a més, no té cap interès en la formació de les noves generacions: resulta divertit i revelador saber que és incapaç de distingir els becaris que treballen amb ell els uns dels altres i els anomena col·lectivament els *cua de cavall* (perquè tots li fan l'efecte de dur els cabells llargs i participar

del mateix esperit). El fet és que Mr. Beard no és pas mort: quan comença la novel·la té 53 anys, i guanya força diners fent conferències arreu del món i figurant al capdavant d'un projecte governamental per desenvolupar les energies alternatives –amb continguts, esclar, més propagandístics que efectius.

No és la primera vegada que McEwan crea un personatge proper al món de la investigació científica. Però Michael Beard no acaba de funcionar com els protagonistes d'altres llibres de l'autor. El narrador i personatge principal d'*Amor perdurable* era un doctorat en Física que es guanyava la vida fent divulgació; així, resultava natural que en el principi trepidant de la novel·la el narrador, justificant-se, interpretés el fracàs col·lectiu del rescat del globus aerostàtic en termes de la teoria de jocs. En general, l'esperit analític, distanciat i un pèl fred que associem a les explicacions científiques convé prou a McEwan i, diguem-ho de passada, la seva solvència en aquest terreny és destacable, tot i que l'afany de mostrar-la pot irritar algun lector. «*Madam Bovary* és morta. [...] Diuen que mentre escrivia el passatge de la mort d'Emma, Flaubert va plorar. Ara entenc per què no m'agrada. Estava massa implicat en la història. Hauria d'haver restat molt més fred, distant, amb una mica de gel.»⁴ De gel, al voltant d'aquest Beard, n'hi ha molt, principalment en forma de sàtira: dirigida contra els professionals dels estudis femenins, els *druïdes new age*, el sensacionalisme dels mitjans i un llarg etcètera sempre congruent amb la ideologia de l'autor.

L'existència de Beard es caracteritza sempre pel desordre, la deixadesa i la necessitat compulsiva de practicar el sexe –defugint el compromís i la paternitat– i d'ingerir aliments. Cínic, despietat, col·leccionant patents, consumint voraçment menjar escombraria, forçant al màxim l'aire condicionat, invocant l'esperit de la Revolució Industrial per solucionar els problemes del clima, potser Beard, pels seus vicis i defectes, és algú a qui hauriem de considerar el nostre semblant i germà; però de vegades fa l'efecte que al premi Nobel l'hagin empeltat de personatges de la nostra contemporaneïtat com Torrente o Homer Simpson: «Va alçar una sola patata entre el polze i l'índex [...]. El secret era posar-se el bocí al centre de la llengua i, al cap d'un moment de deixar que s'escampés aquella sensació, empènyer la patata bruscament perquè s'estavellés contra el sostre de la boca. La seva teoria era que la rígida superfície irregular causava unes ínfimes abrasions a la carn tova dins la qual es

vessaven la sal i els productes químics, i allò produïa una lleugera barreja distintiva de dolor i de plaer.» Michael Beard, que, segons l'autor, podria ser ben bé «el reflex de la catàstrofe de la Cimera del Canvi Climàtic de Copenhaguen de 2009»,⁵ té una gran capacitat de mutació: pot ser un monstre de la física teòrica, un mer oportunista, un as de l'enginyeria o un emprenedor global, de manera que quan reapareix en cadascuna de les tres parts del llibre que comporten un tall temporal, i en escenaris tan diversos com Londres, l'Àrtic o els deserts de Nou Mèxic, es produeix un efecte sinistre. En vista de la naturalesa del personatge i del final abrupte de la novel·la, algú ha cregut albirar la imminència del retorn de Michael Beard en una seqüela; si torna, què haurà après?... i què serà de nosaltres?

Notes

- 1 Entrevista amb Lourdes Gómez apareguda a *El País* del 5 d'octubre de 2002.
- 2 Declaracions recollides per Núria Ecur a *La Vanguardia* del 23 de març de 2011.
- 3 Declaracions recollides per Núria Ecur a *La Vanguardia* del 23 de març de 2011.
- 4 Entrevista amb Jesús Ruiz Montilla apareguda a *El País* de l'1 de març del 2008.
- 5 Declaracions recollides a *La Vanguardia* el 23 de març de 2011.